

BULETINUL EPISCOPIEI

Buletin informativ al Episcopiei Ortodoxe Române din Ungaria, cu reședința la Giula
Apare cu binecuvântarea † Preasfințitului Părinte Episcop Siluan – Anul VII. Nr. 3 (71), martie 2009

Viețile sfinților – paradigmă duhovnicească a creștinilor de astăzi

(Urmare din numărul anterior)

Sfinții și dogmele ortodoxe

Teologia Bisericii vechi, din primul mileniu creștin, a avut o dimensiune profund harismatică și sacramentală. Sfinții au fost cei care au determinat în mod fundamental teologia, viața și activitatea Bisericii. În teologia patristică sfinții au fost cei care au pecetluit cu sângele lor dogmele Bisericii. La primul Sinod Ecumenic, Sfântul Atanasie cel Mare, discipolul Sfântului Antonie, afirma că „pentru o literă a gemut universul”. Dilema teologilor între homousios și homiiousios cu privire la dumnezeirea Mântuitorului Hristos a fost rezolvată prin lucrarea Duhului Sfânt și iluminarea Sfinților Părinți. La același eveniment teologic Sfântul Spiridon al Trimitunde, printr-o minune dumnezeiască a arătat partizanilor lui Arie că, așa cum în cărămida pe care o ținea în mână există trei elemente: pământ, apă și foc, la fel și în Treime cele trei persoane sunt distincte, dar au o singură și unică ființă. În același mod, nici lupta teologică dintre ortodocși și monofiziți sau dintre teologii alexandrini și antiohieni de la Sinodul IV Ecumenic nu s-a putut încheia decât prin minunea Sfintei Eufimie din Calcedon. În urma disputelor raționalist-teologice, Părinții Sinodului au hotărât să pună cele două tomosuri sau mărturisiri în racla Sfintei. Iar Sfânta, printr-o minune dumnezeiască, a ținut în mână dreaptă tomosul ortodox, iar pe cel al monofizitelor l-a aruncat la picioare.

Un episod dramatic în istoria dogmelor creștine a fost martirizarea Sfântului Maxim Mărturisitorul, prin tăierea limbii și a mâinii drepte de către frații lui ortodocși, care

persistau în erezia monotelită. Sfântul Maxim împreună cu cei doi ucenici, Anastasie Monahul și Anastasie Apocriarhul, dar și cu papa Martin au fost singurii care, într-o

„– De care Biserică ții? De a Bizanțului? A Romei? A Antiohiei? A Alexandriei? A Ierusalimului? Iată că toate s-au unit acum împreună cu eparhiile supuse lor. Deci, dacă ții de

Deisis cu cinci Sfinți Mucenici, icoană de la Mănăstirea Sfânta Ecaterina, Egipt

perioadă de criză a credinței și a Bisericilor, au reprezentat și au apărut Ortodoxia. Toate patriarhatele și teologii Bisericii acceptau acest compromis teologic monotelit, cu excepția sfinților de mai sus care mărturiseau Ortodoxia. Și în acest caz se arată că nu numărul mare al creștinilor sau poziția ierarhică garantează adevărul Ortodoxiei, ci sfinții mărturisitori și martiri ai Bisericii.

Biserica Universală, unește-te și tu ca nu cumva trăind o cale nouă, străină vieții, să pățești ceea ce nu te aștepti... Căroră le-am spus: Fericind pe Petru pentru cele ce le-a mărturisit frumos despre El (Matei 16, 17), Cel ce este Dumnezeu a toate, a arătat că Biserica universală este mărturisirea dreaptă și mântuitoare a credinței în El. Însă vreau să aflu mărturisirea pe baza căreia s-a

făcut unirea tuturor Bisericilor și, dacă e bine făcută, nu mă voi înstrăina de ea” (Sfântul Maxim Mărturisitorul și tovarășii săi întru martiriu, trad. Diac. Ioan I. Ică, ed. Deisis, Sibiu, 2004, p. 170).

În secolul VIII în disputa iconoclastă Sfântul Ioan Damaschinul a fost secretar al sultanului Damascului, poet, filozof, omilet și teolog de marcă; a scris un tratat teologic de apărare a icoanelor ortodoxe și de condamnare a iconoclastului. Pentru îndrăzneala și lupta lui, sultanul a poruncit să i se taie mâna dreaptă. Iar Maica Domnului a venit în închisoare și a redat Sfântului mâna tăiată, punându-i-o la umăr. Drept recunoștință, Sfântul Ioan Damaschinul a dăruit Sfintei Fecioare o mână din argint icoanei sale de la mănăstirea în care viețuia și așa a apărut icoana Maicii Domnului cu trei brațe (trihierousa).

Sfinții și morală ortodoxă

Aghiologia ortodoxă este o sursă fundamentală și inevitabilă pentru Morala ortodoxă. Temele majore ale existenței umane: păcatul, pocăința, sfințirea, iubirea și îndumnezeirea sunt prezentate cu multă subtilitate și profunzime teologică pentru toate vârstele și pentru toate categoriile socio-profesionale în Viețile Sfinților. Monahii, preoții căsătoriți, tinerii, intelectualii, țărani, soldații, chiar și necreștinii, pot să descopere modele de viațuire, răspunsuri și soluții la toate problemele existențiale în Viețile Sfinților. „Viețile Sfinților – spune părintele Justin Popovici – cuprind și toată Morala ortodoxă, Etosul ortodox în toată strălucirea măreției lui divino-umane și în toată forța lui de neînving...”

(Continuare în pag. a 2-a)

Viețile sfinților – paradigmă duhovnicească a creștinilor de astăzi

(Urmare din pag. 1)

Toate legile morale dumnezeiești izvorăsc din Sfintele Taine și se realizează prin Sfintele virtuți. Pentru aceasta și Viețile Sfinților constituie Morala aplicată. Pe de altă parte, iarăși, Viețile Sfinților asigură în chip neîndoielnic că Morala nu este altceva decât o Dogmatică aplicată. Întreaga viață a sfinților se compune din Sfintele Taine și Sfintele virtuți, iar Sfintele Taine și Sfintele virtuți sunt roade ale Duhului Sfânt care lucrează toate în toți” (Arhim. Justin Popovici, Omul și Dumnezeu-Om, p. 106).

Sfinții și știința

Viețile Sfinților ne oferă răspunsuri și la descoperirile științifice recente. Una dintre cele mai dificile probleme ale eticii creștine moderne este transplantul de organe. În Viețile Sfinților Cosma și Damian, doctori fără de arginți, se relatează realizarea transplantului de organe printr-o minune și o intervenție dumnezeiască. „Diaconul Iustinian avea un picior ros de cancer. Și iată că în somn credinciosul diacon i-a văzut pe Sfinții Cosma și Damian arătându-se cu alifii, și unul din cei doi sfinți i-a spus celuilalt: „Unde vom găsi carne proaspătă pentru a înlocui carnea putredă pe care o vom tăia?” Celălalt sfânt a răspuns: „Astăzi a fost îngropat un negru în cimitirul Sfântului Petru de la Lei. Să-i luăm unul din picioare și să îl punem slujitorului și diaconului nostru”. Și cei doi sfinți doctori au făcut așa. După care, i-au dat diaconului piciorul negrului și au pus în mormântul aceluia piciorul bolnav. Trezindu-se și văzându-se vindecat și cu un picior negru în locul celui bolnav, diaconul a povestit visul său și minunea care a urmat. Mulțimea a alergat atunci la mormântul negrului. L-au deschis și au descoperit că unul din picioarele sale lipsea și că în locul său se găsea piciorul alb al diaconului Iustinian de la sfânta biserică Mirandă”. (Jacques de Voragine, La legende doree. Saints Cosme et Damien, 27 septembrie cf. cu Virgil Gheorghiu, Cum am vrut să mă fac sfânt. Alte amintiri dintr-o copilărie teologică, ed. Deisis, Sibiu, 2005, p. 76–77).

Sfinții martiri din închisorile comuniste

Un alt capitol al aghiologiei ortodoxe moderne pe care trebuie să-l recupereze Biserica și teologia ortodoxă română este martirologiul sfinților români din închisorile comuniste. Teologii greci consideră că toți sfinții eleni, dar și din celelalte etnii ortodoxe ucși în timpul persecuției și dominației păgâne islamiste turce pot fi numiți drept „noi mărturisitori” (oi neomartires). Mai mult, aproape toate Bisericile Ortodoxe au canonizat sfinți și au realizat martirologii cu cei care au

suferit pentru a-L mărturisi pe Hristos în închisorile comuniste. Rămâne ca și Biserica Ortodoxă Română să realizeze un martirologiu creștin cu preoții, monahii, creștinii și intelectualii români care au suferit și au murit în închisorile comuniste. Din punct de vedere istoric, persecuția comunistă, condusă de dictatorii comuniști, poate fi asemănată cu cea declanșată de împărații romani împotriva creștinilor în primele trei secole creștine.

Icoana Bunei Vestiri, Ohrid, Macedonia

Metodele de tortură, procedeele de a-i face pe creștini să apostazieze sunt similare cu cele din Biserica veche. Așa cum înainte Hristos a fost exilat împreună cu creștinii în catacombe, în păduri sau în peșteri, în perioada comunistă Hristos a fost închis împreună cu ucenicii Săi în temnițele comuniste. Hristos a coborât din nou la iad în închisorile comuniste pentru ca să transforme acest loc, cel mai josnic posibil pentru umanitate, în universitate și altar. Fără îndoială, toate cărțile din această perioadă pot constitui un Nou Sinaxar al Bisericii, numit Viețile Sfinților din închisorile comuniste. Această literatură de rezistență împotriva ateismului și a comunismului este o literatură sacră prin suferința și jertfa creștinilor, care face ca sângele lor să sfințească acest pământ, iar Biserica Ortodoxă Română să fie o Biserică Ortodoxă martiră.

Sfinții și Teologia Ortodoxă

În pofida importanței pe care aghiologia ortodoxă o ocupă în teologia Bisericii, în teologia ortodoxă română nu există nici o disciplină de aghiologie ortodoxă în facultățile și seminariile teologice. De

multe ori, teologii ortocodși, influențați de o concepție bulltmanistă, demitologizează Viețile Sfinților, considerând că virtuțile și martiriul lor sunt prezentate în mod exagerat de Minee și de scriitorul bisericesc Simeon Metafrastul. De aceea, în teologia contemporană nu avem până în prezent o ediție critică a Vieților Sfinților, așa cum există în alte Biserici Ortodoxe. În plus, această concepție afectează și planul liturgic, datorită faptului că mulți dintre sfinții teologi precum Sfântul Maxim Mărturisitorul, Sfântul Ioan Damaschinul, Sfântul Simeon Noul Teolog, Sfântul Efreem Sirul, Sfântul Atanasie cel Mare, Sfânta Eufimie și alți sfinți nu sunt serbați și nu au o imnografie pe măsura vieții și a sfințeniei lor. De asemenea, nici Bisericile construite în epoca noastră nu mai au ocrotitori pe sfinții mari teologi.

În teologia greacă contemporană există la toate facultățile de teologie ortodoxă o catedră de aghiologie ortodoxă însoțită de discipline teologice ca: Imnografia creștină și Teologia și spiritualitatea duhovnicilor contemporani. Teologi ca E. Theodorou, P.B. Pashos, D. Tzamis, St. Papadopoulos, Ant. Papadopoulos au realizat cursuri de aghiologie ortodoxă, monografiile sfinților, martirologii, mitericoane, paterice, imnografii pentru sfinții contemporani. Toate aceste demersuri și contribuții teologice au avut ca mesaj sintagma părintelui Florovsky „înapoi la Sfinții Părinți!”, echivalent cu „înapoi la Viețile Sfinților!”. Întoarcerea la izvoarele teologiei

înseamnă întoarcerea la Viețile Sfinților. Și în teologia română veche după Sfânta Scriptură, Psaltire și cărțile de cult, Viețile Sfinților erau printre cele mai editate și citite cărți la români. Din nefericire, astăzi Viețile Sfinților au rămas un capitol uitat în teologia noastră contemporană, dar și în preocupările credincioșilor noștri. Bunăoară, mulți dintre creștini citesc multe reviste și cărți despre viețile scriitorilor, muzicienilor, marilor vedete din sport și din muzica modernă, dar nu mai există o preocupare pentru Viețile Sfinților, care devin de multe ori legende ale creștinismului. În același mod și în cultura modernă, în afară de sumarele menționi din ziare sau de la radio, nu mai există nici o referire la viața, faptele și minunile sfinților. Această stare de nebulozitate apare uneori și în calendarul ortodox unde nici măcar sfinții români nu sunt serbați în întreaga Biserică, ci doar pe zone și regiuni. Însă, durerea și tragedia cea mai mare a creștinismului contemporan este că creștinii nu mai vor și nu mai luptă să devină sfinți.

Pr. Dr. Iconom Stavrofor Cornel Toma
Brașov

Starețul Sofronie din Essex (1896–1993) – iubitor de Vecinicie și trăitor al Luminii Necreate

Părintele Sofronie Saharov este ucenicul și biograful sfântului Siluan Atonitul, dar și cel care a îngrijit și a tipărit scrierile duhovnicești ale acestuia în lumea apuseană. De asemenea, starețul Sofronie este și cel care a întemeiat Mănăstirea Ortodoxă a Sfinților Ioan Botezătorul și Siluan Atonitul din localitatea Tolleshunt Knights, Maldon, Essex, Anglia.

Moscova țaristă

În data de 31 septembrie 1896, în Rusia, mai precis la Moscova, se naștea într-o familie ortodoxă numeroasă, Serghei Simeonovici Saharov. De la o vârstă mică a arătat înclinații deosebite pentru cultură – citind scriitori clasici precum Gogol, Turgheniev, Tolstoi, Dostoievski și Pușkin – și artă – între anii 1915–1921 a studiat atât la Academia de Artă, cât și la Școala moscovită de Pictură, Sculptură și Arhitectură. În timpul acestei perioade a început să se lepede de Ortodoxia pe care o știa de mic copil și să se adâncească în mistica religiilor indiene, fiind fascinat de ideea de absolut impersonal, care i s-a părut mai profundă în comparație cu dragostea personală creștin – ortodoxă, pe care o definea ca fiind mărginită.

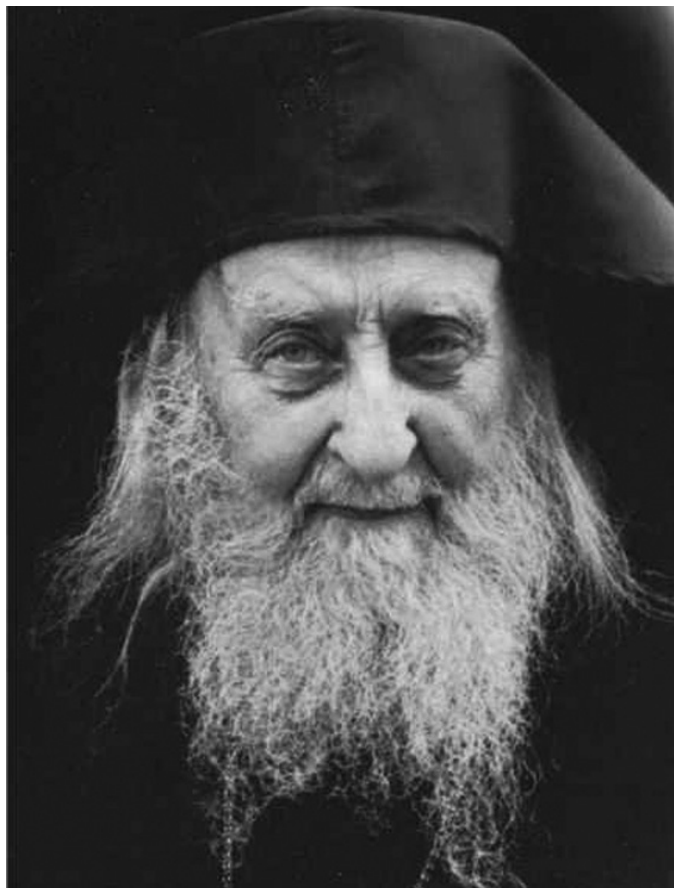
Parisul – orașul

luminilor și al artiștilor

Ca urmare a instaurării regimului comunist ateu în Rusia, tânărul artist Serghei Saharov ia drumul exilului și, după ce, în 1921 se perindă prin Italia și Berlin, în anul 1922 se stabilește la Paris. Aici găsește locul prielnic pentru a-și continua cariera artistică și are mai multe expoziții de artă, expoziții ce atrag aprecierea publicului și comentariile favorabile ale presei franceze. Dar, inima lui nu simte împlinirea spirituală nici acum, deoarece își dă seama că nu poate exprima imaterial materia și că are nevoie de experiența personală a dragostei lui Dumnezeu. »Cei ce nu cred în Dumnezeu nu cunosc ce este părăsirea lui Dumnezeu. Această durere

este trăită numai de aceia care au cunoscut deja bunătatea lui Dumnezeu și năzuiesc cu toate puterile să rămână în El și cu El«. De aceea, în Sîmbăta Mare a anului 1924, Serghei se reîntoarce la creștinism și începe să caute și să aprofun-

mirovici din Ohrida și Jice și devine ucenicul sfântului Siluan Atonitul. Cei doi sfinți atoniți au avut o mare influență în formarea spirituală a părintelui Sofronie, mai ales în ceea ce privește verticalitatea gândirii dogmatice ortodoxe, dar și

Părintele Sofronie Saharov (1896–1993)

deze lucrarea Duhului Sfânt, a Luminii necreate, în sine însuși, în oameni, în lume. A urmat pentru un an și studiul la Institutul Teologic Ortodox al Sfântului Serghe din Paris, unde a avut profesori renumiți precum părintele Serghei Bulgakov și Nicolai Berdiaev. »Am cunoscut nume, date..., greutatea Bisericii de-a lungul istoriei... dar eu doream să aud numai despre cum să dobândească vecinicia«.

Muntele Atos – cetatea monahismului ortodox

În anul 1926, Serghei ia calea anevoioasă a azezei și iubirii monahale și ajunge la Mănăstirea Panteleimon din Atos. În 1930 este hirotonit diacon de sfântul Nicolae Veli-

în aprofundarea experienței personale a dragostei lui Dumnezeu. De asemenea, trebuie amintit și faptul că, în această perioadă părintele poartă o corespondență teologică cu părintele David Balfour – un romano-catolic convertit la Ortodoxie, corespondență ce îl ajută să adâncească gândirea teologică, să apeleze la textele Sfinților Părinți și să aprofundeze diferențele de ordin dogmatic și mental de netăgăduit dintre cele două culturi și tradiții europene – răsăritul (Ortodoxia) și apusul (Romano-catolicismul).

După adormirea sfântului Siluan, urmând ascultarea față de acesta, părintele Sofronie pleacă din Mănăstire timp de

aproape nouă ani, viețuind în Karulia și într-o peșteră situată în apropierea Mănăstirii sfântului Pavel din Muntele Atos. Aici cunoaște momente tainice de trăire spirituală, de rugăciune neîncetată, dar și de slăbire a puterilor trușești. Un alt moment important din viața părintelui s-a petrecut în anul 1941, când a fost hirotonit preot și a devenit duhovnic al mai multor frați atoniți.

După război, din nou la Paris

Au existat mai multe motive pentru care părintele Sofronie a luat decizia de a părăsi Muntele Atos și de a se reîntoarce la Paris. Unul dintre aceste motive este acela că a dorit să își continue studiile teologice. Din păcate, vremurile erau foarte tulburi și acest lucru nu s-a îndeplinit, pentru că a refuzat să nege existența harului în Patriarhia Moscovei. De aceea, s-a stabilit la un azil de bătrâni din Sainte Genevieve-de-Bois sau Casa Rusească și l-a ajutat pe părintele de acolo ca duhovnic. Alte motive au fost dorința lui de a face cunoscute scrierile sfântului Siluan prin tipărirea manuscriselor, înrăutățirea stării de sănătate și greutatea pe care le-a avut în Muntele Atos din pricină că nu era grec.

În 1948 publică pentru prima dată, într-o ediție șapirografată, scrierile sfântului Siluan și explică conceptele fundamentale ale teologiei experimentale a acestui sfânt ortodox – rugăciunea pentru lumea întreagă, părăsirea de către Dumnezeu și ideea existenței unei legături între toți oamenii.

Tolleshunt Knights, Essex – oază de spiritualitate ortodoxă în apus

În tot acest timp, în jurul părintelui Sofronie se strâng mai mulți tineri iubitori de Dumnezeu, care vor să urmeze învățăturile sfântului Siluan și să întemeieze o obște ortodoxă. Pe parcursul anului 1958 aceștia caută un loc pentru Mănăstire și fosta secretară a președintelui francez Charles

(Continuare în pag. a 4-a)

Starețul Sofronie din Essex (1896–1993) – iubitor de Vecinicie și trăitor al Luminii Necreate

(Urmare din pag. a 3-a)

de Gaulle îl găsește în localitatea Tolleshunt Knights, din județul Essex, Anglia. Astfel, în anul 1959, cu blagoslovenia vrednicului de amintire părinte mitropolit Antonie Bloom, se încheagă o obște formată din șase monahi, bărbați și femei. În anul 1965, având blagoslovenie de la patriarhul Alexei, Mănăstirea sfântului Ioan Băteșătorul trece sub jurisdicția Patriarhiei Ecumenice și este ridicată la rangul de stavropighie (Instituția stavropighială este o Mănăstire care trece sub jurisdicția directă a Întâistătorului unei Biserici, în loc de a fi sub jurisdicția episcopului locului din acea eparhie). Mănăstirea sfântului Ioan Boteșătorul devine astfel locul de unde se propagă spiritualitatea ortodoxă în această parte a Europei – prin paradigma ortodoxă a dragostei frățești între oameni, dar și prin învățătura sfântului Siluan Atonitul – datorită bogatelor editări de cărți ale acestuia. Starețul Sofronie publică și de aici, cu dragoste și mare erudiție teologică, scrierile adâncite în taina iubirii Dumnezeuști ale părintelui lui duhovnic. Cu timpul însă, din pricina înrăutățirii sănătății, se retrage în chilia lui în rugăciune, dar, din dragoste față de toți oamenii, care veneau să îl vadă din diferite părți ale lumii, se plimba adesea pe aleile Mănăstirii și vorbea cu aceștia, întărindu-i în credință mântuitoare și în dragoste neșarmurită. În 11 iulie 1993 starețul Sofronie adoarme întru Domnul și, astfel, trece la Vecinicia pe care a dorit-o cu atâta ardoare. Scrierile lui au fost traduse în limba română de părintele Rafail Noica, unul dintre ucenicii starețului Sofronie și de părintele Ioan I. Ică jr la Editurile Reîntregirea – Alba Iulia și Deisis – Sibiu.

Concepte fundamentale teologice ale starețului Sofronie

1. Părintele Sofronie definește creștinismul ortodox pe baza unei triade teologice: Biserică – dogmă – asceză. Un creștinism fără unul din aceste elemente esențiale nu ar fi un creștinism ortodox integral și autentic. „Trei lucruri nu înțeleg: 1) o credință adogmatică, 2) un creștinism nebisericesc, 3) un creștinism fără nevoință. Și aceste trei: Biserica, dogma și ascetica (adică nevoința creștină) sunt pentru mine un tot al vieții.” Mulți dintre credincioșii contemporani adoptă un creștinism secularizat, fără Biserică, cu excepția momentelor esențiale din viață (naștere, nuntă, înmormântare); un creștinism fără cunoașterea dogmelor și a spiritualității ortodoxe, pe care le consideră doar o teorie, o filosofie teologică sau, cel mult, o doctrină; și, nu în ultimul rând, un creștinism fără cruce sau un creștinism comod și confortabil, fără nevoință și iubirea răstignită pentru aproapele.

2. În teologia starețului Sofronie predomină modul în care credinciosul îl concepe pe Dumnezeu. Sfântul Maxim Mărturisitorul spune că fiecare credincios se împărtășește de Dumnezeu în funcție de credința sau concepția lui despre Dumnezeu. Această idee maximiană este dezbătută de părintele Sofronie prin prisma celor două sisteme religioase: panteism – susținut de filosofia hegeliană și de gândirea mistică orientală de tip yoga și creștinism ortodox – bazat pe credința unui Dumnezeu – Cel Unul în Ființă și Întreit în Persoane. Sistemul panteist se bazează pe un absolut „transper-

sonal”, suprapersonal sau pe o realitate impersonală în care absolutul, omul și lumea se contopesc într-un ocean al ființei impersonale. În schimb, în învățătura ortodoxă a Sfinților Părinți, Dumnezeu este principiul personal al ființei și al existenței. „Aceasta este viziunea noastră creștină atât în ceea ce privește pe Dumnezeu, cât și lumea. Dumnezeu personal, Creatorul cerului și al pământului, al celor văzute și nevăzute S-a revelat nouă. El este Dumnezeu iubirii nedescrise și veșnice”.

3. Urmând Tradiția Patristică, reprezentată de marii mistici ortodocși – sfântul Simeon Noul Teolog, sfântul Grigorie Palama, sfântul Siluan Atonitul – părintele Sofronie aprofundează cunoașterea lui Dumnezeu prin experiența Luminii Necreate. În experiența sa spirituală trăiește mai multe tipuri de lumină: „lumina inspirației artistice”, „lumina contemplației filozofice”, „lumina cunoașterii științifice”, „aparițiile luminoase aduse de duhurile vrăjmașe” și „Lumina Divină Necreată”. „Lumina cea fără de început le-a întunecat pe toate celelalte întocmai cum soarele ce răsare nu permite să se vadă nici chiar stelele cele mai luminoase”.

4. Pe baza „chenozei (smereniei lui Dumnezeu) Fiului lui Dumnezeu în actul Întrupării, în pustie, în rugăciunea din Ghetsimani și pe Golgota” părintele Sofronie deosebea două genuri de smerenie – smerenia lui Hristos și smerenia ascetică. Smerenia lui Hristos este smerenia desăvârșită și se bazează pe golirea de sine și orientarea spre alte persoane, până la dăruirea totală a ființei sau a vieții pentru ceilalți.

Smerenia ascetică, în schimb, este echivalentă cu expresia regăsită în Evanghelia după Matei – „sărăcia cu duhul” – și este înțeleasă ca o golire de sine, ca o lipsă de interes față de propria persoană. Acest tip de smerenie este realizată prin efortul ascetic pentru împlinirea poruncilor divine și este exprimată de starețul Sofronie prin sintagma „eu nu sunt nimic”. În hristologie, ca și în soteriologie, există o relație strânsă între chenoză și teoză sau golirea de sine și îndumnezeire. Adică, cu cât te golești de tine și de omul vechi, de omul păcatului ce sălăsluiește întru tine, cu atât mai mult poți să te umpli de harul lui Dumnezeu și „să nu mai trăiești tu în tine, ci Hristos să trăiască în tine”.

5. Un alt aspect esențial al lucrării duhovnicești a părintelui Sofronie a constat în îmbogățirea și înnoirea iconografiei ortodoxe, prin crearea unor rugăciuni care umplu inima de prezența Duhului Sfânt (Rugăciunea pentru unire, Rugăciunea de dimineață, Rugăciuni înainte și în timpul Sfintei Liturghii). De asemenea, starețul Sofronie a adus o contribuție esențială în iconografia creștină, subliniind două aspecte fundamentale ale acesteia: 1. accentuarea icoanei Învierii, ca scenă centrală a spiritualității ortodoxe, prin zugrăvirea tuturor evenimentelor legate de Înviere, ce sunt reliefate atât în Vechiul Legământ, cât și în Noul Legământ; 2. dezvoltarea tradiției liturgice slave (Kiprian Kern, Nicolai Afanasiev și Alexander Schmemmann) pe baza identificării Bisericii cu Euharistia, prin poziția centrală a icoanei Cinei Celei de Taină pe peretele frontal din Sfântul Altar. În această iconă Iuda părăsește Cina, nu participă la ea și prin aceasta simbolizează pe cei care nu participă direct la Euharistie.

Preteasa Eufemia Toma
Brașov

APEL

Oferiți 1 %

din impozitul Dumneavoastră
Bisericii Ortodoxe Române din Ungaria!

Cod tehnic: 0293